

Бова В.А.
Хринюк О.С.

канд. економ. наук, доцент
ORCID ID: 0000-0003-4705-9854

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

СУЩНОСТЬ ФИНАНСОВОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ

ESSENCE OF ENTERPRISE FINANCIAL CAPACITY

У статті визначено сутність та зміст фінансового потенціалу підприємства. Сформульовано поняття «фінансового потенціалу», зазначено місце фінансового потенціалу у системі економічного потенціалу підприємства. Адже на сьогоднішній день, фінансовий потенціал є одним із тих факторів, що визначають успіх роботи підприємства в цілому. Тож наявність фінансового потенціалу у достатньому обсязі свідчить про ефективність діяльності підприємства. У статті зазначено, що фінансові ресурси не є ототожненням фінансового потенціалу, а є лише його складовою частиною. Фінансовий потенціал є більш широким поняттям і включає в себе не тільки фінансові ресурси, але й здатність до ефективного та раціонального їхнього використання у необхідному обсязі у відповідні терміни. Важливе значення для здійснення господарської діяльності набуває формування фінансового потенціалу підприємства. Тож виникає необхідність у дослідженні факторів, що мають вплив на формування фінансового потенціалу на підприємстві. У статті досліджено та визначено важелі впливу зовнішнього та внутрішнього середовища, які сприяють нарощенню підприємством фінансового потенціалу на належному рівні.

Ключові слова: фінансовий потенціал підприємства, економічний потенціал, фінансові ресурси.

В статье определена сущность и содержание финансового потенциала предприятия. Сформулировано понятие «финансового потенциала», указано место финансового потенциала в системе экономического потенциала предприятия. Ведь на сегодняшний день, финансовый потенциал является одним из тех факторов, определяющих успех работы предприятия в целом. Поэтому наличие финансового потенциала в достаточном объеме свидетельствует об эффективности деятельности предприятия. В статье указано, что финансовые ресурсы не являются отождествлением финансового потенциала, а есть только его составной частью. Финансовый потенциал является более широким понятием и включает в себя не только финансовые ресурсы, но и способность к эффективному и рациональному их использованию в необходимом объеме в соответствующие сроки. Важное значение для осуществления хозяйственной деятельности приобретает формирование финансового потенциала предприятия. Поэтому возникает необходимость в исследовании факторов, влияющих на формирование финансового потенциала на предприятии. В статье исследованы и определены рычаги влияния внешней и внутренней среды,

которые способствуют наращиванию предприятием финансового потенциала на должном уровне.

Ключевые слова: финансовый потенциал предприятия, экономический потенциал, финансовые ресурсы.

In the article was investigated the essence and content of the financial capacity of the company. The concept of "financial capacity" was investigated and was stated place of the financial capacity in the system of economic capacity of the company. Nowadays, the financial capacity has become one of the factors that determine the success of the whole enterprise. Therefore, the existence of financial capacity means a sufficient evidence of the effectiveness of the enterprise. The article states that financial resources are not the identification of financial capacity. Financial resources are only components of enterprise's financial capacity. Financial capacity is a broader concept and includes not only financial resources, but also the ability to effectively and efficiently use them in the required amount in the appropriate time. It is very important for the economic activities of formation acquires financial capacity of the company. So there is a need to study the factors that have an influence on formation of the financial capacity of the enterprise. The article explored and defined leverage external and internal environment that lead to the acquisition of financial capacity now up to the needed mark.

Keywords: financial potential of the company, economic potential, financial resources.

Вступ. В умовах нестабільності та мінливості ринкового середовища країни, кожне підприємство має адекватно оцінювати рівень своїх можливостей та раціонально розпоряджатися власними ресурсами. Забезпечення ефективної діяльності підприємства та підвищення його конкурентоспроможності стали першочерговими задачами керівництва підприємства. Адже фінансовий потенціал являє собою потужний елемент для оперативного та стратегічного впливу на виробничо-господарську діяльність та економічний розвиток підприємства. А на сьогоднішній день фінансовий потенціал вважається ще й одним із факторів, що визначає успішність діяльності підприємства. Адже від фінансового потенціалу залежить рівень конкурентоспроможності та інвестиційна привабливість підприємства.

Визначенню сутності фінансового потенціалу підприємства присвячено роботи провідних вітчизняних та закордонних дослідників. Серед них І.Т. Балабанова, О.М. Волкова, А.І. Даниленко, В. В. Ковальова, М.Н. Крейніна, Н.О. Русак, В.С. Стоянова, О.О. Терещенко та ін.

Проте, не зважаючи на інтерес вчених до теорії фінансового потенціалу підприємства, є низка проблем, що потребують подальшого ґрунтовного дослідження та опрацювання.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження та аналіз сутності поняття «фінансовий потенціал підприємства» та особливостей його формування.

Методологія. У процесі дослідження було використано абстрактно-логічний метод при узагальненні трактувань поняття фінансового потенціалу підприємства та формуванні висновків.

Результати дослідження. Фінансовий потенціал найчастіше розглядається авторами як складова частина економічного потенціалу підприємства. Рідше фінансовий потенціал досліджується як окрема категорія. Тому, зміст фінансового потенціалу остаточно не визначено.

Узагальнимо трактування поняття «фінансовий потенціал підприємства» у вигляді таблиці.

Таблиця

Трактування поняття «фінансовий потенціал підприємства»

Автор	Тлумачення
Ресурсний підхід	
Бикова Г.	Фінансовий потенціал – сукупність фінансових ресурсів, що беруть участь у виробничо-господарській діяльності; він характеризується можливістю їх залучення для фінансування майбутньої діяльності і певних стратегічних напрямів розвитку підприємства.
Паєнтко Т.	Фінансовий потенціал – це сукупність фінансових ресурсів, спрямованих на реалізацію і нарощування економічного потенціалу з метою максимізації прибутку.
Стецюк П.	Фінансовий потенціал – сукупність фінансових ресурсів, з приводу яких на підприємстві виникають відповідні організаційно-економічні відносини, які в кінцевому рахунку спрямовані на забезпечення його високоефективного та прибуткового функціонування.
Толстих Н. Т.	Забезпеченість фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства, доцільність їх розміщення та ефективність використання.
Давиденко Н. М.	Обсяг власних, позичених та залучених фінансових ресурсів підприємства, якими воно може розпоряджатися для здійснення поточних та перспективних витрат.
Кунцевич О.	Здатність до оптимізації фінансової системи із залучення та використання фінансових ресурсів.
Результативний підхід	
Ковальов В. В.	Фінансовий потенціал створює фундамент для трансформації наявного у підприємства ресурсного потенціалу в конкретні результати господарської діяльності підприємства.
Ільїна К.	Сукупність можливостей підприємства, які визначаються наявністю і організацією використання фінансових ресурсів.

Джерело: згруповано автором на основі [3,6]

Можна виділити два підходи – ресурсний та результативний, за якими здійснюється тлумачення поняття «фінансовий потенціал». За ресурсним підходом, фінансовий потенціал ототожнюється з фінансовими ресурсами, а за результативним – із показниками стабільності фінансового стану підприємства [6, с. 23].

Більшість авторів зводить фінансовий потенціал до фінансових ресурсів, які знаходяться у розпорядженні підприємства з метою здійснення поточних та майбутніх витрат. Під фінансовими ресурсами мається на увазі безпосередньо ресурси, які беруть участь у виробничо-господарській діяльності та залучаються для фінансування певних стратегічних напрямків розвитку підприємства [2, с. 54]. Фінансові ресурси можна розглядати в аспекті складової фінансового потенціалу, як грошові доходи та накопичення, що отримані підприємством від використання наявних ресурсів в процесі здійснення їх обороту. Проте, визначати фінансовий потенціал, як сукупність фінансових ресурсів є недостатнім, оскільки тут не знаходять відображення, наприклад, «потенційність» їх віддачі чи можливості трансформації їх в інші складові елементи (фактори) виробництва.

Узагальнюючі наведені вище трактування даного терміну, можна зазначити, що фінансовий потенціал підприємства – це сукупність наявних і потенційних можливостей підприємства щодо мобілізації та нарощення їхнього обсягу і трансформації їх в інші фактори виробництва у відповідності до потреби з метою досягнення стратегічних та тактичних цілей підприємства.

Тож, фінансовий потенціал є більш ширшим поняттям, ніж фінансові ресурси (адже не тільки включає їх в себе), а й передбачає:

- підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства за рахунок ефективного використання фінансових ресурсів;
- мобілізацію наявних фінансових ресурсів для забезпечення можливостей та сталості функціонування виробничих та інших процесів на підприємстві.

Варто зазначити, що фінансовий потенціал не існує окремо, це складова економічного потенціалу підприємства, яка функціонує поряд із виробничим, організаційним та маркетинговим потенціалом підприємства (рис.1).

Рис. 1. Місце фінансового потенціалу у системі економічного потенціалу підприємства

Джерело: складено автором на основі [1,5]

Фінансовий потенціал, як і інші складові економічного потенціалу має такі риси:

- призначення (мета з якою формується потенціал);
- динамічність (здатність до змін у процесі розвитку суб'єкта господарювання);
- функціонування у системі;
- взаємодія з іншими видами потенціалу підприємства.

Основою формування фінансового потенціалу підприємства, як зазначалося вище, є фінансові ресурси, які з'являються на етапі створення підприємства. В той же час фінансові ресурси не слід ототожнювати із грошовими коштами, адже вони є безпосередньо джерелами формування інших активів підприємства.

У свою чергу, фінансові ресурси поділяються на власні, залучені та позичені і проявляються у вигляді капіталу підприємства.

Власний капітал є власним джерелом. До його складу включають:

- статутний капітал;
- пайовий капітал;
- додатково вкладений капітал;
- резервний та інший додатковий капітал;
- нерозподілений прибуток [6, с. 25].

Статутний капітал, у даному аспекті є основною складовою власного капіталу, а також основне джерело формування власних фінансових ресурсів підприємства.

До складу залучених джерел включають різні види кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги, а також усі види поточних зобов'язань підприємства. У свою чергу, до позичених джерел фінансування відносять короткострокові та довгострокові кредити банків, а також інші довгострокові фінансові зобов'язання підприємства, що є безпосередньо пов'язані із залученням позикових коштів (окрім кредиту банку), на які нараховуються відсотки [3, с. 114].

Дані джерела є необхідними при формуванні активів підприємства, а також при здійсненні виробничо-фінансової діяльності з метою отримання прибутку.

Сутність фінансового потенціалу полягає насамперед не так у наявності фінансових ресурсів у конкретний проміжок часу, як у здатності підприємства формувати та відтворювати необхідні активи у повному обсязі з мінімальними витратами та у стислі терміни.

Від рівня фінансового потенціалу безпосередньо залежить рівень конкурентоспроможності підприємства – здатності підприємства конкурувати на ринках з виробниками й продавцями аналогічних товарів за допомогою забезпечення більш високої якості, доступних цін, створення зручних умов для покупців, споживачів.

Проте за великого об'єму фінансових ресурсів і за відсутності можливостей виробничого, організаційного та маркетингового потенціалу, а також відсутності можливості ефективного використання кадрових ресурсів, фінансовий потенціал не може бути ефективно реалізований, оскільки підприємство не може використовувати наявні фінансові ресурси для досягнення визначених цілей. Це свідчить про те, що всі складові економічного потенціалу діють в системі і мають бути збалансованими, для забезпечення ефективної діяльності підприємства та належного рівня конкурентоспроможності.

Як вже зазначалося раніше, фінансовий потенціал не слід розглядати як ізольовану категорію, а як елемент у системі, що впливає на розвиток підприємства і на нього мають безпосередній вплив усі фактори як внутрішнього середовища, так і зовнішнього. Сам рівень фінансового потенціалу залежить від наявності власних фінансових ресурсів та можливості доступу до фінансових ресурсів, що можуть бути залучені підприємством із зовнішнього середовища [7, с. 51].

Фінансовий потенціал підприємства також поділяють на короткостроковий та довгостроковий. Необхідність в такому поділі полягає в тому, що періоди та умови існування фінансового потенціалу відрізняються, адже у довгостроковому періоді виникає значно більша кількість факторів ризику, що мають характер негативних впливів.

Для ефективного використання фінансового потенціалу, необхідно також брати до уваги підприємницькі здібності (людський фактор). Адже на кожному підприємстві необхідно адекватно оцінювати поточні та перспективні фінансові можливості і приймати ефективні рішення щодо оптимізації фінансових ресурсів. Окрім того, грає також важливу роль

сама система управління. За неефективної управлінської системи втрачаються складові елементи фінансового потенціалу, що призводить до неефективності діяльності підприємства та ускладнює досягнення необхідного рівня конкурентоспроможності підприємства.

Ефективність діяльності самого підприємства має також беззаперечний вплив на формування фінансового потенціалу. Адже, за умови здійснення прибуткових виробничих процесів, рівень фінансового потенціалу підприємства зростає. За умови збиткової діяльності – рівень фінансового потенціалу зменшується.

Отже, існує безпосередня залежність між прибутковістю (збитковістю) підприємницької діяльності та рівнем фінансового потенціалу.

Відобразимо вплив факторів на формування фінансового потенціалу підприємства (рис. 2).

Рис. 2. Фактори впливу на формування фінансового потенціалу підприємства

Джерело: згруповано автором на основі [2,4]

За ефективного та раціонального використання фінансових ресурсів підприємство має здатність отримати максимально можливий фінансовий результат: високі показники ліквідності, прибутковості, платоспроможності, фінансової стійкості та ін.

Висновок. В результаті проведеного дослідження було зазначено, що існування фінансового потенціалу є достатньо важливим елементом забезпечення сталого розвитку підприємства. Фінансовий потенціал відіграє важливу роль в ефективності діяльності підприємства особливо в умовах економічної та політичної нестабільності та мінливості ринку.

Підкреслено, що недоцільно ототожнювати фінансовий потенціал із фінансовими ресурсами. Адже, фінансовий потенціал є більш ширшим поняттям і включає в себе не тільки фінансові ресурси, але й здатність

підприємства до ефективного та раціонального використання своїх фінансових ресурсів, можливості до нарощення їхнього обсягу у випадку необхідності та трансформації їх в інші фактори виробництва з метою досягнення цілей підприємства.

Отже, фінансовий потенціал підприємства являє собою основу діяльності підприємства. Адже ресурси безпосередньо створюють умови для функціонування підприємства, а їх наявність та функціонування стає можливим завдяки наявності фінансовому потенціалу.

Важливе значення для здійснення фінансово-господарської діяльності набуває формування фінансового потенціалу у достатньому обсязі. Зазначено, що не тільки фактори зовнішнього середовища здійснюють вплив на формування фінансового потенціалу. Внутрішнє середовище та ефективність діяльності також безпосередньо впливають на нього.

В свою чергу, достатній рівень фінансового потенціалу, а також його ефективне використання визначають стабільний, стійкий, ліквідний та платоспроможний стан підприємства. Тому важливим завданням для підприємств є пошук резервів збільшення фінансового потенціалу та найбільш ефективне його використання для підвищення ефективності діяльності підприємства в цілому.

Наукова новизна роботи полягає в поглибленні та розширенні теоретичних основ сутності фінансового потенціалу та визначенні умов та факторів його формування на виробничих підприємствах.

Практичне значення роботи полягає у тому, що встановлення місця та ролі фінансового потенціалу на підприємствах доводять необхідність накопичення та оптимізації фінансових ресурсів для подальшого розвитку підприємства та досягнення поставлених цілей. Визначення сутності цієї категорії сприяє формуванню загальної фінансової політики підприємств, а ідентифікація факторів впливу дозволяє концентрувати зусилля управлінців на основних напрямках роботи задля зміцнення потенціалу підприємства.

Подальшими напрямами дослідження є уточнення змісту та складових, визначення та аналіз підходів щодо оцінки рівня фінансового потенціалу на вітчизняних виробничих підприємствах. Удосконалення відповідних методичних положень дасть змогу приймати ефективні рішення при управлінні фінансовими ресурсами підприємств.

Література:

1. Денисюк О.Г. Майновий потенціал підприємства: сутність, відтворення, управління: автореф. дис. канд. екон. наук / О.Г. Денисюк – К., 2010. – 21 с.
2. Костевич О.Д. Фінансовий потенціал як фактор сталого розвитку / О.Д. Костевич // Вісник Чернігівського технологічного університету. Серія «Економічні науки». – Чернігів: ЧДТУ, 2010. – № 43. – 54-59 с.
3. Левченко Н.М. Фінансовий потенціал підприємства: сутність та підходи до діагностики / Н.М. Левченко // Інвестиції: практика та досвід. – К.: Економіка, 2012. – №2. – 114 с.

4. Маринич І.А. Сучасні підходи до діагностики фінансового потенціалу підприємства / І.А. Маринич // Науковий вісник – К.: НЛТУ України, 2010. – № 20.1. – 105-108 с.
5. Маслак О.І. Особливості оцінювання економічного потенціалу підприємства в умовах циклічних коливань / О.І. Маслак // Вісник соціально-економічних досліджень. – К., 2013. – №1 – 121-127 с.
6. Назаренко А.С. Теоретичні підходи до визначення сутності економічної категорії «фінансовий потенціал» / А.С. Назаренко. – К.: Економіка. Фінанси., 2009. – №8 – 22-29 с.
7. Турчак В.В. Методика оцінки фінансового потенціалу підприємства в сучасних умовах господарювання / В.В. Турчак // Молодий вчений. – К., 2014. – №8 (11) – 49-52 с.